

тови войници; тѣ го наричали „язаджи (писарь) Стоянь“. Следъ много несполуки той се върналъ въ Вратца, но скоро билъ принуденъ да отиде въ Никополь, а отъ тамъ въ декемврий (1799) съ голѣмъ рискъ миналъ по замръзналия Дунавъ въ Влахия, която му се видѣла гола, снѣжна пустиня. „Епархията ся разсипа, села не останаха, изгориха кърджалиитѣ и пазванскитѣ хайдутѣ, а челоуѣци ся разбѣгаха по Влашко и по други страни“. Ето картината на живота въ Турция преди 76 години!

За сжщитѣ тѣзи опустошения имаме сведенія и отъ чужденци. Презъ мартъ 1801 г. нѣколко преоблѣчени като татари французи пжтували отъ Цариградъ за Дубровникъ. На около единъ день пжтъ предъ Одринъ тѣ пренощували въ едно село, отъ което тѣмко единъ день преди това се били отдрѣпнали кърджалии и си построили лагеръ на около два километра понататѣкъ. Земята навсѣкжде била покрита съ черепи отъ кози, овци и волове, остатѣци отъ пируетѣ на разбойницитѣ. Пжтницитѣ, незабелязани отъ никого, пренощували въ развалинитѣ и рано сутринъта на другия день трѣгнали пакъ; следъ бързо препускане презъ цѣлия день прекарвали нощъта при единъ овчаръ, чиято колиба избѣгнала отъ погледитѣ на разбойницитѣ. На третия день пристигнали въ Пловдивъ. Гробно спокойствие царувало по необработенитѣ полета, а по пжта — само трупове и опожарени кжщи; жителитѣ отчасти избѣгали, отчасти паднали жертва на дивитѣ звѣрове¹⁸.

Въ беззащитнитѣ български селища не само убивали, но и откарвали жителитѣ. Али въ 1798 г. откаралъ много български семейства и ги заселилъ въ Бонила при Янина, гдето билъ неговиятъ сарай и градинитѣ му¹⁹.

Пазвантоглу скоро почналъ да жъне плодоветѣ отъ победата си. Българскитѣ градове отново били заети отъ неговитѣ шайки; когато последнитѣ приближили Одринъ, Портата, макаръ и неохотно, изпратила въ 1799 г. почетна дружина на Пазвантоглу съ три бунчука кавалерия²⁰. Измежду държавитѣ на северъ руситѣ го гледали на криво, а австрийцитѣ обратно. Русия предложила дори помощъ на Портата срещу него, но последната не я приела, защото се страхувала отъ фанатизма на собствения си народъ. Напротивъ, при Пазвантоглу дошли веднажъ двама офицери, изпратени отъ Темешварския комендантъ, съ цель да уредятъ артилерията и укрепленията на Видинъ. На оплакванието на рейсъ-ефенди по този поводъ австрийскитѣ посланикъ отговорилъ, че Пазвантоглу молилъ да му дадатъ прибѣжище въ Темешваръ нему лично, на другаритѣ му и за съкровищата му, та по този именно поводъ дошли при него двамата офицери. По съвета на французкия посланикъ рейсъ-ефенди нарекълъ този отговоръ праздно извъртане. Тогава интернунцията заявилъ, че темешварскитѣ комендантъ и двамата офицери сж вече наказани за тѣхната своеволна постжпка — отговоръ, който замѣглилъ още повече сжщинското положение на работата²¹. Кърджалиитѣ отъ своя страна сжщо тѣй се възгордѣли. Началникътъ имъ *Кара Феизъ* въ 1799 г. почналъ да се държи като покровителъ на империята. За виновникъ на всичкитѣ нещастия той сочилъ Юсуфа, всемогщиятъ хофмайстеръ на султанката валиде, и когато веднажъ Юсуфъ билъ на лагеръ около Родосто, той за известно време прекжсналъ съобщенията между Цариградъ и Одринъ. Друга кърджалийска войска подъ началството на единъ татарски султанъ отъ рода на Гирейтѣ потеглила срещу Шуменъ. За този султанъ, столицата на когото била въ Върбица (стр. 360), разправяли тогава, че той съставилъ заговоръ съ Пазвантоглу съ цель самъ да стане султанъ, а Пазвантоглу да му стане везиръ. Портата изпратила срещу бунтовницитѣ единъ бостанджи-паша съ 1500 организирани по европейски бостанджии, силистренския и измидския